

HORIZONT 2023/2

Migrációkutató Intézet

Párducz Árpád – Vargha Márk: [A magyar határkerítés és öt európai társa](#)

2023. 04. 20.

Párducz Árpád – Vargha Márk: A magyar határkerítés és öt európai társa

BEVEZETÉS

Az államhatárokra felhúzott fizikai akadályok számos helyen találhatóak világszerte: az európaiakon kívül elég csak az amerikai–mexikói, az izraeli–egyiptomi, az izraeli–gázai, az izraeli–ciszjordániai vagy az indiai–bangladesi határra épített falat vagy fémkerítést említenünk.¹ Európai országok határain ma összesen tizenkilenc kerítés található, ezek közé tartozik a magyar–szerb és a bontás alatt álló magyar–horvát is. A legtöbbjük egy európai uniós tagország és egy nem európai uniós ország között húzódik (kettő közülük az afrikai kontinensen). Ám olyan is van, amelyik két nem európai uniós tagország, vagy egy tagország és egy el nem ismert állam (a Ciprusi Köztársaság és az Észak-Ciprusi Török Köztársaság) között épült meg. Egy mértékadó spanyol napilapban megjelent elemzés² építésük ideje szerint a kerítéseket három csoportra bontja: az elsőbe a 2015-2017-es migrációs válság előtt épült hat kerítést, a másodikba a nevezett migrációs válság alatt épült tíz kerítést, míg a harmadikba a 2018 óta tartó keleti feszültségek miatt épült három kerítést sorolja. Magyarország szempontjából nem közömbös fordulat, hogy az utóbbi években egyre sűrűbben merül fel, hogy a külső, schengeni határokat védő uniós tagországok határvédelmi költségeit az Európai Bizottság (EB) részben vagy egészben térítse meg.³ Ennek kapcsán kiemelkedő, hogy ezen térítés részét képezze-e a kerítésépítés költsége. Az EB ettől egyelőre

ABSZTRAKT

A határkerítések száma a Földön meghaladja a félszázat, Európában pedig tizenkilenc fizikai akadályt tartanak számon. Magyarország a 2015-ös migrációs válság idején és az azt követő években a déli határra épített, azóta meghosszabbított és megerősített határkerítés kapcsán került a külföldi lapok címlapjára. Fontos azonban tudatosítanunk azt, hogy a magyar kerítést számos társa megelőzte és számos követte. A tanulmányban közülük hatot mutatunk be, egy az északi, egy a Csatornán keresztül, négy pedig a nyugat-balkáni migrációs útvonalhoz kötődik. Elsőként a Norvégia és Oroszország között, majd a franciaországi Calais-ban, továbbá a Magyarország és Szerbia, a Szerbia és Észak-Macedónia, az Észak-Macedónia és Görögország, végül a lebontásra ítélt Szlovénia és Horvátország között épült kerítés a témánk. Az építéssel kapcsolatos információkon kívül ismertetjük a migrációs, kül- és belpolitikai kontextust, vagyis az építés előzményeit és az építmény fogadtatását is.

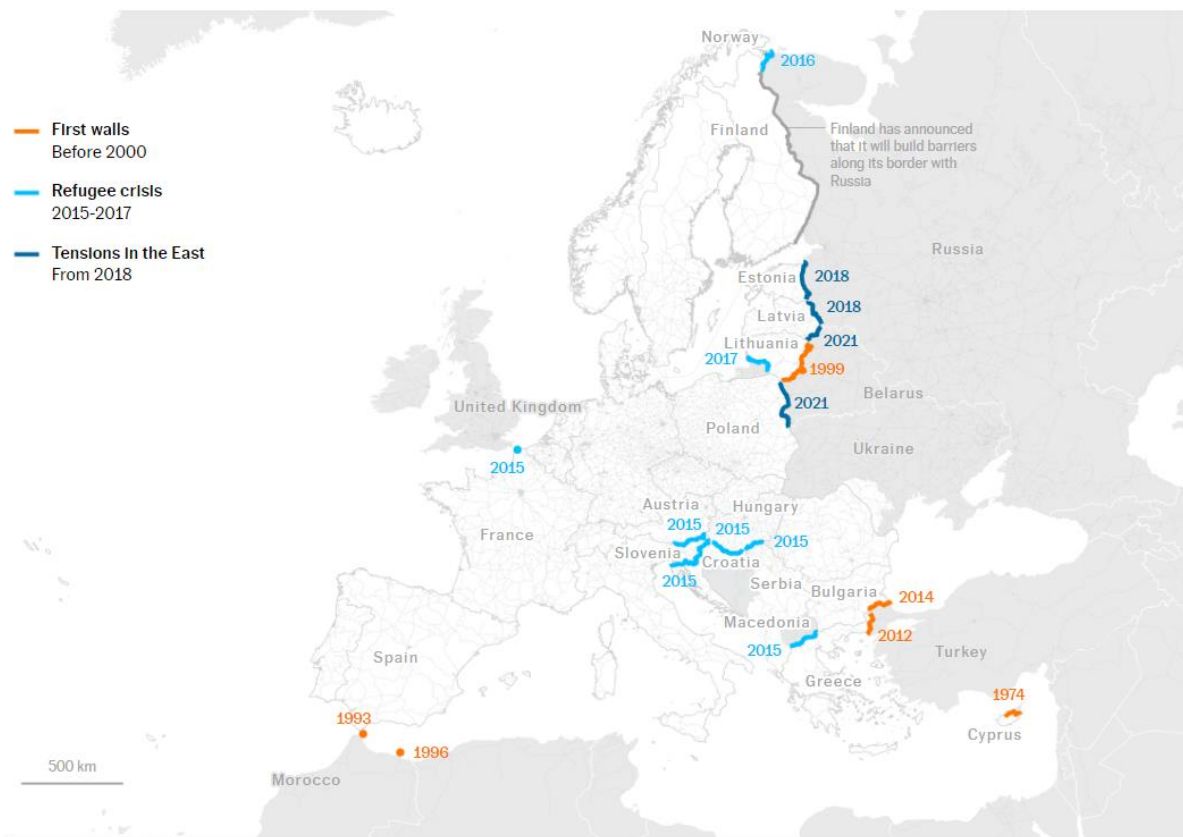
¹ Ezeket lásd VARGA 2018.

² MARTÍN ET AL. 2023, de lásd még: MODEZ 2022.

³ OLIVIER 2023.

elzárkózik, ám önmagában az is eredmény, hogy a témáról vita indult a közösségen belül.⁴

A jelenkori európai migrációs és menekültválság, mely 2015-ben délről Magyarországot is elérte, hazánkban is a közéleti és tudományos diskurzus részévé tette a déli határszakaszon megépült, majd tovább bővített kerítést. Nemcsak jog- és rendészet-, hanem kommunikációs⁵ és építésszakmai⁶ szempontból is foglalkoztak és foglalkoznak vele. Szükséges azonban újfent rögzíteni azt a tényt, hogy bármekkora támadás is érte az építésről szóló döntést követő, években mérhető időszakban különféle politikai szereplők és médiumok részéről a magyar kormányt, a déli határkerítés nem az első, s különösen nem az utolsó volt az európai építmények sorában. Jelen írás célja egy – nem teljes – európai kitekintés: az említett tizenkilenc kerítés közül ötöt mutat be. Négy ezek közül a Magyarországot is érintő nyugat-balkáni migrációs útvonalon épült, ezért érdemesek a figyelemre. A norvég–orosz kerítés annak bizonyítéka, hogy egy csekély elrettentő erővel rendelkező, rövid kerítésnek is lehet hatalmas szimbolikus ereje, míg a calais-i azért speciális, mert az irreguláris migráció megfékezésére épült ugyan, de szigorúan véve nem két ország közé, hanem országon belül.

1. ábra. A 2023 áprilisában létező európai kerítések. Forrás: MARTÍN ET AL. 2023.

⁴ DOBÓ 2022.

⁵ RADA 2022.

⁶ KOVÁCS 2018.

A NORVÉGIA ÉS OROSZORSZÁG KÖZÖTTI KERÍTÉS

Finnország közelmúltbeli csatlakozásával immár hat olyan ország tagja az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetének (NATO), melyeknek közös szárazföldi határa van Oroszországgal. Legészakabbra ezek közül Norvégia található, amely nem tagja az Európai Uniónak, de tagja a schengeni rendszernek. Ezért az Oroszországgal közös, 197,7 kilométer hosszú határa schengeni határnak számít, melyet mindkét ország hatóságai ellenőriznek, annak teljes hosszán. A határon 396 határjel található. A határátlépést szárazföldön, vízen vagy levegőben, bármilyen kapcsolatfelvételt vagy beszélgetést a határvonalon keresztül, fenyegető vagy ijesztő cselekmények elkövetését a határ irányában vagy a határon túl a törvény tiltja. Különleges helyszín a norvég-orosz-finn hármashatárpont, itt ugyanis a téli hónapokban, október és március között három időzóna találkozik. A pontot egy kő jelzi, melyet tilos körbejárni vagy felmászni rá, ezzel ugyanis az elkövető az orosz oldalra kerül. A közelben vezet egy öt kilométer hosszú túraútvonal is, melynek egyik végpontja ez a határkő, erről a kijelölt útvonalról tilos letérni.⁷

Legálisan egyetlen ponton, a Storskog nevű átkelőn lehet átjutni ezen a határon. Ez az E105-ös úton található, egy tavakkal sűrűn átszótt és ritkán lakott területen, a legészakibb, Finnmark nevű megyében. A legközelebbi város, 16 kilométerre a repülőtérrel is rendelkező, 3 500 lakosú Kirkenes, mely a több településből álló Sør-Varanger önkormányzathoz tartozik.

2012. május 29-én életbe lépett Norvégia és Oroszország között egy vízummentességi megállapodás, mely a határ mindkét oldalán 30 kilométeres körzetben élőkre vonatkozik. A mentesség Oroszországban a murmanszki oblaszty öt városi önkormányzatának, Norvégiában pedig Sør-Varanger önkormányzatának lakosaira vonatkozik. A paktumban rögzített szabályok szerint a határ menti lakosoknak három évre szóló igazolást állítanak ki, amely nemcsak a határátlépésre, hanem legfeljebb 15 napos, a szomszédos állam területén való tartózkodásra is feljogosítja őket. (Ennek megfelelően ez alatt a három év alatt a kedvezményes körbe tartozó településekről nem költözhetnek el.)⁸ Az oroszok fogyasztási cikkek, például pelenka és kávé vásárlására használták a megnyílt lehetőséget, míg a norvégok olcsóbb üzemanyag és alkoholos italok beszerzésére.⁹ A szerződés hatása azonnal látható volt, ugyanis míg 2011-ben 195 813-an, addig 2012-ben már 252 122-en, 2013-ban 320 042-en, 2014-ben pedig 318 185-en keltek át. A Krím-félsziget illegális orosz annektálása után a rubel jelentősen veszített értékéből, ezért a vízummal rendelkező orosz állampolgárok egyre kevesebb árut kaptak a pénzükért a norvég oldalon, az átkelések száma így 2015-től kezdve zuhanni kezdett, majd a koronavírus-járvány idején bevezetett lezárások nyomán 2021-re már történelmi szintre, 14 752-re süllyedt.¹⁰

⁷ Leírás a norvég rendőrség hivatalos honlapjáról: <https://www.politiet.no/english/the-norwegian-russian-border/>

⁸ VISAHOUSE 2012.

⁹ JOHNSON 2016.

¹⁰ NILSEN 2022.

Storskog azonban a nyolc évvel ezelőtti irreguláris migrációs válság egyik részfolyamata kapcsán került be a világsajtóba. 2015-ben 5 500 ázsiai bevándorló vette ugyanis igénybe ezt a migrációs útvonalat ahhoz, hogy Oroszországon keresztül jusson el a szabad mozgást garantáló schengeni területre. Mivel az orosz törvények tiltották a gyalogosan való határátkelést, a taxi pedig többségüknek drága lett volna, a migránsok – sokszor gyermekeknek gyártott – kerékpárokkal szeltek át a határt. Ha azonban igazoltatták őket és nem volt náluk tranzitvízum, akkor az elhagyott, majd a norvég hatóságok által összegyűjtött kerékpárok valamelyikét rendelkezésükre bocsátva fordították vissza őket – akár hetekkel vagy hónapokkal később, mígnem megállapodás nem született az oroszokkal, hogy azok buszra szállított bevándorlókat is visszafogadnak.¹¹

2016 őszének elején, még mielőtt a föld a fagytól megkeményedett volna, Erna Solberg jobboldali kormánya úgy döntött, hogy a határállomásnál 200 méter hosszú és 3 és fél méter magas acélkerítést épít. Az építkezés költsége 4 millió korona volt (mai árfolyamon körülbelül 132 millió forint). A sorompótól a kerítés rövid, ötméteres szakasza a Pikevatnet tóig, mint természetes akadályig ér, a hosszabb pedig egy egyszerű „rénszarvaskerítésig.”¹²

Az építésért a kormányban Anders Anundsen igazságügyminiszter volt a felelős. Azzal indokolta az építést, hogy ezzel szeretnék biztosítani az átkelőhely biztonságát, vagyis jobban szemmel tarthassák, ki lép be az országba.¹³ Helyettese, Ove André Vanebo arra a kérdésre, hogy mi szükség van a kerítésre, mivel addig senki sem próbálta meg kikerülni az állomást, azt válaszolta, hogy nem lehet előre látni a jövőt és ugyan megérti, hogy kérdésként merülhet fel, hogy 200 méternyi acéllal hogyan lehet megvédeni 198 kilométert, s nyilvánvaló, hogy többféleképpen is be lehet jutni Norvégiába, de a kerítés egyértelművé teszi, hol az átjáró.¹⁴ Vanebo cáfolta azt, hogy a kerítés a migránsok feltartóztatása céljából épült volna, arról párbeszédet folytattak az orosz féllel, s különben is, Oroszország a határ mentén végig kerítést húzott, tehát a norvég ahhoz képest semmi.¹⁵ Kiemelte, hogy döntésük háttérben az áll, hogy bizonyos helyzetekben nagyon sokan hirtelen érkezhetnek, s a schengeni együttműködés részeként felelősségük van egy ilyen eset kezelésében. A külügyminisztérium közleménye szerint az orosz felet több szinten, rendszeresen tájékoztatták a terveikről. Negatív megjegyzések egyszer sem érkeztek, hiszen mindkét fél rendezett körülményeket szeretne a határon. A fizikai ellenőrzés pedig sokkal kiterjedtebb az orosz, mint a norvég oldalon.

Nem kívánták kommentálni Makszim Gurovnak, az oslói orosz nagykövetség sajtótitkárának azt a nyilatkozatát, miszerint számukra érthetetlen, hogy milyen előnyt remél Norvégia a kerítés építésétől. Kijelentette, hogy más és jobb megoldások is léteznek annak elérésére, amivel nyugati szomszédjuk indokolja az építést: országok közötti

¹¹ O'GRADY 2016.

¹² HEGVIK 2016.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ JOHNSON 2016.

együttműködés, a másik érdeke megértésének képessége és a problémamegoldást és határbiztonságot elősegítő párbeszéd.¹⁶ Stein Kristian Hansen határőrparancsnok kiemelte, hogy ugyan a menedékkérők áramlása 5 500-nál megállt, a kerítés növelné a biztonságot és az ellenőrizhetőséget. Az államtitkárhoz hasonlóan úgy nyilatkozott, hogy attól, hogy megállt az áramlás, nem biztos, hogy később nem indul újra.¹⁷ Ellen Katrine Hætta rendőrkapitány szerint sem zárható ki a korábbinál nagyobb menekültválság, ezért a jelenlegi kerítést meg kell erősíteni. Bár terveztek feljebb egy új határátkelőt, a számára kijelölt területen a II. világháborúból származó robbanóanyagok lehetnek, így építése jelentősen, körülbelül 750 millió koronára drágult, így egyelőre nem kezdődhetett el a projekt. Hætta szerint a kerítés annyira rövid, hogy fel sem tűnik, ráadásul már van a határ mentén egy rénszarvaskerítés, tehát a helyiek számára nem jelent nagy újdonságot egy ilyen akadály.¹⁸

A két ország közti határmegállapodás értelmében a teljes határvonal mentén egy négy méter széles, akadálymentes övezetet kell hagyni. Nem sokkal az építkezés befejezése előtt derült ki, hogy a kerítés egy szakasza „belelóg” ebbe a sávba, vagyis legalább egy, ám néhol akár tizenöt centiméterrel „vissza kell húzni” nyugat felé.¹⁹ Az építő cég kommunikációs igazgatója a hibát azzal magyarázta, hogy durva terepen dolgoztak és a mérések ennek következtében voltak pontatlanok. A kerítés ötven méter hosszan volt érintett az áthelyezési műveletben és a túlterjeszkedést egy határőr fedezte fel.²⁰

Az építés sok ellenérzést váltott ki. Rune Rafaelsen, Sør-Varanger polgármestere úgy vélekedett, szimbolikusan aggasztó a lépés. Norvégiának a béke nemzeteként tilos lenne falakat emelnie. Az ott élő emberek és vállalkozások régóta szisztematikusan dolgoztak az Oroszországgal való jobb együttműködésen. Gyakorlati szempontból sem megoldás, mert a helyiek régóta új és nagyobb határállomást szeretnének.²¹ Lars Georg Fordal, a norvég-orosz kapcsolat fejlődésének elősegítésére alakult civil szervezet, a kirkenesi Barents Titkárság vezetője szintén rosszállását fejezte ki: a kerítés rombolja Norvégia hírnevét, hidegháborús emlékeket idéz és nem old meg semmilyen problémát. Szerinte az orosz média megütközéssel fogadta és negatívan tálalta a fejleményt, ez pedig nem segíti elő egy majdani nagy embertömeg mozgásának oroszokkal közös kontrollálását.²² Ann-Margrit Austena, a Norvégiai Menedékkérők Szövetségének elnöke is úgy vélte, hogy nagyon rossz üzenetet hordoz a lépés.²³

2022. február 24-én kitört az orosz-ukrán háború, majd 2022. június 15-én Oroszország feloldotta a koronavírus-járvány miatt elrendelt utazási korlátozásokat. Storskognál ezután

¹⁶ QUIST – NEWTH – RAVENDAL 2016.

¹⁷ NOVIKOVA – SIDSEL 2016.

¹⁸ PEDERSEN 2016.

¹⁹ QUIST – NEWTH – RAVENDAL 2016.

²⁰ QUIST – WALLENIUS – NEWTH 2016.

²¹ NOVIKOVA – SIDSEL 2016.

²² PEDERSEN – SØLSHUVIK 2016.

²³ JOHNSON 2016.

élnkülni kezdett a forgalom. A legtöbb érkező ember schengeni vízummal rendelkezett. A baloldali Støhre-kormány igazságügyi minisztere, Emilie Enger Mehl a helyszínre utazott és bejelentette, hogy bár pár óra alatt le tudnák zárni a határt – ahogy azt a jobboldali ellenzék két fő ereje követeli –, mégsem teszik, ugyanis egyrészt mindenkinek biztosítani szeretnék a menedékkérelem benyújtásának jogát, aki élni szeretne azzal, másrészt Storskognál nem volt olyan nagy nyomás, mint a finnországi határátkelőhelyeken, harmadrészt főleg schengeni vízummal rendelkezők érkeznek. Ha azonban szükségesnek látják ezt, Finnországhoz hasonlóan lezárják majd a határt. A finnek ugyanis a turista- és átutazóturista-forgalmat teljesen leállították szankciós intézkedésként. Bár a norvégok 2022. szeptember 22-én büntetőintézkedésként hatályon kívül helyezték az orosz állampolgárokra vonatkozó, 2007 óta hatályos egyszerűsített vízumeljárásra vonatkozó szabályokat és minden kérelmet egyenként megvizsgálva döntenek, a határállomás lezárására máig sem került sor, nyitvatartása folyamatos.²⁴

2023 tavaszán Finnország megkezdte egy 200 kilométer hosszú kerítés építését Oroszországgal közös, keleti határán. A jelenlegi egyszerű, az állatállomány mozgását akadályozó fakerítést magas szögesdrótkerítés váltja fel. Korábban Lengyelország a kalinyingrádi exklávéval közös északkeleti határán szintén hasonló projektbe kezdett. A két ország félelme az, hogy – mint azt a lettek, litvánok és lengyelek Belarusz részéről már megtapasztalhatták – a közeljövőben Oroszország is a „hibrid hadviselés” eszközéül használ a Közel-Keletről és Afrikából repülőgépen érkezett migránsokat.²⁵ Norvégia részéről ez a kérdés azért érdemel figyelmet, mert ha a NATO és a putyini vezetés között tovább mélyül a feszültség, nem kizárható, hogy a jómódú skandináv állam is ilyen támadás célpontjává válhat, s a 200 méteres kerítés gyors meghosszabbítása is napirendre kerülhet.

A CALAIS-I KERÍTÉS

Az Egyesült Királyság és Franciaország, valamint Belgium között határellenőrzési megállapodások teszik lehetővé, hogy a brit határrendészet tisztjei a calais-i és a dunkerque-i kikötőkben, a Csalagút coquelles-i terminálján, valamint a párizsi Gare du Nord, a lille-i, a calais-i Frethun és a brüsszeli Midi pályaudvaron ellenőrizhessék a La Manche-csatornát a tengerfenék alatt átszelő Eurostar szupervonat utasait. Hasonlóképpen brit pályaudvarokon francia tisztek végzik el ugyanezt az ellenőrzést. A határrendészeti együttműködés új szakasza 2015-ben, a calais-i egy kilométer hosszúságú, négy méter magas, a brit kormány által finanszírozott fal építésével lépett magasabb szintre.²⁶

A 2014-15-ös migrációs válság tetőpontján ugyanis becslések szerint éjszakánként 2 000 migráns próbált meg titokban bejutni az Egyesült Királyság területére, legtöbbjük a

²⁴ EDVARSDEN 2022; HAGESÆTHER 2022; STRØM – ANDERSON 2022; NILSEN 2022b.

²⁵ STORHAUG 2023.

²⁶ GLOBAL SECURITY.

teherautók hátuljában rejtőzött el. A becslések szerint a kikötőbe vezető autópályától keletre fekvő beépítetlen földterületen, Franciaország legnagyobb nyomornegyedében – mely „A Dzsungel” néven híresült el – élő irreguláris migránsok száma akkoriban elérte, sőt sokszor meg is haladta a 6 000 főt, egyes civil szervezetek szerint 10 000-en is laktak a sátrakban és összetákolt viskókban. A kikötők nem voltak biztonságosak. A táborból érkező migránsok ugyanis néha faágakat, fatörzseket, gázpalackokat használtak arra, hogy úttorlaszokat állítsanak elő, hogy lelassítsák a kikötőbe, s onnan Nagy-Britanniába tartó teherautókat.²⁷ Amikor a teherautók lelassítottak, a migránsok megpróbálták bemászni a pótkocsikba, hogy elrejtőzzenek azok fedélzetén. A sofőrök arra panaszkodtak, hogy annak ellenére, hogy 2 100 tisztet telepítettek a kikötőbe, a rendőrség túlterhelt volt, és nem tudta biztosítani az utakat.²⁸ A migrációs nyomással együtt járó emberkereskedő- és embercsempész-aktivitás jelentős volt a területen, például egy albán bűnbanda öt hónap alatt 1,4 millió eurót keresett, őket a francia rendőrség az év augusztus elején fogta el.²⁹

2015. augusztus 20-án Theresa May brit és Bernard Cazeneuve francia belügyminiszter közös nyilatkozatot írt alá a calais-i migrációs áramlások kezelésére irányuló együttműködésről. Eszerint „az Egyesült Királyság kormánya a 12 millió fontos/15 millió eurós közös alap részeként a calais-i kikötő körüli új, nagy biztonságú kerítést finanszírozza.”³⁰ Az építkezés költségét 2,7 millió euróra becsülték. A calais-i kikötőbe vezető autópálya mindkét oldalára építették, betonpanelekből, 12 hét alatt, majd további 8 hét alatt kamerákkal és világítással látták el.³¹ May arra is figyelmeztetett, hogy a calais-i fellépés a migránsokat olyan lehetséges kiindulási pontok felé sodorja majd, mint a sokkal csendesebb francia Dunkerque vagy Belgium és Hollandia kikötői.³²

A falnak több kritikusa is volt. Gilles Debove rendőrszakszervezeti vezető arra figyelmeztetett, hogy a probléma egy másik autópályához tevődik át. A brit Zöldek szörnyűnek nevezték a kerítést, a brit közúti fuvarozó szövetség vezetője az adófizetői pénz rossz felhasználásának. Natacha Bouchart, Calais polgármestere szerint a fal szükségtelen volt, mert a francia kormány megígérte a tábor felszámolását. Ez végül 2016 novemberében történt meg.³³ 2023 januárjában a francia kikötővárosban tartózkodó migránsok számát 800-ra becsülték, ők elsősorban szudániak, eritreaiak, szíriaiak voltak.³⁴

A calais-i betonfalnak sok, itt nem részletezendő, a brit-francia együttműködés kereteibe tartozó előzménye volt.³⁵ A kisvárosban ma már lépten-nyomon kerítésekbe lehet botlani – a leghosszabb közülük a Csalagútba vezető útszakasz mellé épített 41 kilométeres –,

²⁷ AFP 2016.

²⁸ RFI 2016.

²⁹ CHRISAFIS 2015.

³⁰ RFI 2016.

³¹ AFP 2016.

³² CHRISAFIS 2015.

³³ AFP 2016.

³⁴ PASCUAL 2023.

³⁵ GALLISON 2021.

melyek összhosszúsága 70 kilométer.³⁶ Különleges abból a szempontból, hogy egy korábbi uniós tagország építette egy másik uniós tagország területén. Bár nem államhatáron áll, ugyanaz a funkciója, mint a többi 18, államhatáron álló társának: az irreguláris migráció megfékezése.

KÖZÉP- ÉS DÉLKELET-EURÓPA HATÁRKERÍTÉSEI

A 2015-ös migrációs válság kezdete óta a nyugat-balkáni útvonal vált az egyik legfontosabb átjáróvá az Európai Unió felé tartó menekültek és migránsok számára. Habár az útvonal helyzetét alapvetően befolyásolta a 2016. márciusi Európai Unió–Törökország közös nyilatkozat, a legtöbb érintett európai uniós tagállam vagy régiós ország önálló határvédelmi intézkedéseket léptetett életbe.

A határkerítések és a fokozott határvédelem több szempontból is fontos a nyugat-balkáni útvonal esetében. Ezek között a szempontok között említhető a térség több országában tapasztalható politikai instabilitás, a gyenge – egyes témák esetén egyenesen nem létező – regionális kooperáció, a magas szintű korrupció, a transznacionális szervezett bűnözés jelenléte, illetve az irreguláris migráció kezeléséhez szükséges tudás- és forráshiány. A határvédelemhez kapcsolódva gyakran jelenik meg a máig tisztázatlan határvonalak ügye.³⁷

A MAGYAR-SZERB HATÁRKERÍTÉS

Magyarországon a határok kérdése elsősorban a XX. században vált fontos közéleti témává, nagyobb részt Trianonnak,³⁸ kisebb részben pedig az 1965-ben a magyar-osztrák határon felépített „Vasfüggönynek” köszönhetően.³⁹ Azonban a rendszerváltozást és az euroatlanti integráció kezdetét követően a határok közéleti jelentősége érezhetően csökkent.

A 2015-ben kezdődő migrációs válság azonban újra a politikai és közéleti viták homlokterébe emelte a határok kérdését. A Törökországba, majd Görögországba érkező irreguláris migránsok a nyugat-balkáni útvonalon folytatták útjukat nyugatra. A régió államai képtelenek voltak megbirkózni a nagyarányú irreguláris migráns jelentette kihívással, ennek köszönhetően pedig hamar jelentős nyomás jelentkezett az Európai Unió külső határát jelentő magyar-szerb határszakaszon.⁴⁰ A rendelkezésre álló adatok szerint 2015 januárja és júniusa között napi 100 és 1 750 között váltakozott a zöldhatáron tiltott határátlépés következtében foganatosított letartóztatások száma.⁴¹ A folyamatosan romló adatok és

³⁶ PECQUEUX 2021.

³⁷ Itt említhetjük az albán-görög tengeri határvitát, a szlovén-horvát határvitát, valamint Koszovó máig nem rendezett helyzetét is.

³⁸ PAP - REMÉNYI 2017.

³⁹ BALLA - KUI 2017.

⁴⁰ ORUC -SANTIC - RAZA 2020.

⁴¹ BALLA - KUI 2017.

kilátások következtében a magyar kormány 2015. június 15-én döntést hozott a magyar-szerb határszakasz lezárásáról.

A Magyar Honvédség alakulatai 2015-től kezdődően elsőként egy egysoros, majd pedig a bővítéseket követően kétsoros kerítést építettek ki a magyar-szerb határon, a két sor közt egy 3,5 méter széles járőrúttal.⁴² Emellett a magyar-horvát határszakaszon egy egysoros, a nehezebben járható területeken drótakadályokkal megerősített védelmi rendszert építettek ki. Ahogyan azt Kui László is rögzíti tanulmányában,⁴³ a határkerítés önmagában nem leküzdhetetlen akadály, ám a rendelkezésre álló további védelmi eszközök (drónok, hő- és infrakamerák), valamint az elfogadott jogszabálmódosítások jelentős mértékben csökkentették a Magyarországon keresztülhaladó irreguláris migránshullámot.

A határkerítés kiépítése és annak őrzete az irreguláris migránsokat, illetve az őket az átjutásban támogató embercsempészeket is új módszerek bevezetésére sarkallta. Ezek között említhetjük a kerítés átlépésének színlelését, a kerítés átvágását a szükségesnél akár több ponton is a járőrök és a kamerák figyelmének megosztására. Emellett az embercsempészek igyekeznek folyamatosan megfigyelés alatt tartani a határ védelmét ellátó rendőröket, erre a célra több alkalommal drónokat is bevetettek.⁴⁴

A határ, majd pedig később a határkerítés védelmében részt vállaló rendőrökkel készült interjúk szerint a határhoz érkező irreguláris migráncsoportok összetételében jelentős változások mentek végbe. Egy rendőr szerint először iraki és afgán állampolgárok jöttek, több esetben teljes családjukkal.⁴⁵ Ám a 2015-ös év végére 70-80%-ban már egyedülálló fiatal és középkorú (17-35 év) férfiak érkeztek.⁴⁶

Az elmúlt évben több a határkerítéssel és Magyarország déli határszakaszával kapcsolatos kormányzati döntést jelentettek be. Ezek közül a legfontosabb a kettős kerítésrendszer teljes befejezése. A korábban nem védett Bács-Kiskun megyei Mohácsi-szigeten húzódó mintegy 10 kilométeres távban a korábbi technikának megfelelő kerítéshálózat kiépítését kezdték meg.⁴⁷ Emellett az Országos Rendőrfőkapitányság bejelentette, hogy 2023. január 1-jét követően (Horvátország schengeni csatlakozása okán) felszámolják a horvát határszakaszon álló kerítésrendszert.⁴⁸

Fontos szót ejteni arról is, hogy 2022. december 29-én a Magyar Honvédség egységei befejezték az aktív műveleti szolgálatot a déli határszakaszon.⁴⁹ A Honvédségtől a határvédelemmel kapcsolatos feladatokat a frissen megalakult határvadász századok vették át. A miniszterelnök 2022. július 1-jei interjúja alapján kijelenthető, hogy az új határvédelmi

⁴² KITANICS - PAP 2022.

⁴³ KUI 2017.

⁴⁴ VARGA 2017.

⁴⁵ CHRISTIÁN 2017.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ HÍRADÓ 2022.

⁴⁸ INFOSTART 2022.

⁴⁹ kormány.hu 2022.

alakulatot az orosz-ukrán háború nyomán jelentkező többletfeladatok miatt leterhelt Honvédség és rendőrség tehermentesítésére hívták életre. Bakondi György miniszterelnöki megbízott, belbiztonsági főtanácsadó idén februári sajtótájékoztatója szerint már 1 300 határvadászsal kötöttek szerződést, a toborzás és a kiképzés pedig folyamatos.⁵⁰

A kerítést tágabb nézőpontból vizsgálva kijelenthető, hogy a magyar migrációs politika célja a határtól délre egy pufferzóna kialakítása. A miniszterelnök 2016-os évértékelő beszédében ezt a következőképpen összegezte: „Embert, határőröket, technikai eszközöket, gépeket adunk a balkáni országoknak, mert ők valójában Európa határait védik. S amíg ők kitartanak, mi is könnyebben védjük a saját határainkat. Tudjuk ezt Hunyadi óta.”⁵¹ Ebbe a nézőpontba illeszthetők be a tavalyi év háromoldalú (osztrák-magyar-szerb) csúcstalálkozója.⁵² A 2022. október 3-ai budapesti csúcstalálkozón Orbán Viktor kifejtette, hogy a Magyarország déli határszakaszán jelentkező migrációs nyomás elsősorban a szerb-észak-macedón határszakasz erőteljesebb és hatékonyabb őrizetével mérsékelhető.⁵³

A SZERB-ÉSZAK-MACEDÓN HATÁRKERÍTÉS

Szerbia központi szerepet tölt be a nyugat-balkáni migrációs útvonalon folyó mozgásokban. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a tény, hogy az útvonal Görögországból és Törökországból induló fő ágai Szerbiát jelölik meg az útvonal utolsó, nem EU-tagország állomásaként. A folyamatosan jelen lévő nagy migrációs nyomás miatt a szerb migrációs politika alapvetése, hogy az országba érkező irreguláris migránsok minél gyorsabban áthaladjanak Szerbia területén. Miután a magyar határkerítés felépítésével lezárult az egyik legfrekvenciáltabb belépési pont az Európai Unió irányába, Szerbia az országban tartózkodó irreguláris migránsokat a horvát határszakasz felé irányította.⁵⁴

A bilaterális együttműködések és a megerősített határőrizet mellett a következő preventív célzatú intézkedés a szerb-észak macedón határszakaszra tervezett kerítés építése volt. A szerb kormányzat 2020. március 15-én a rohamosan terjedő koronavírus-járványra reagálva válsághelyzetet hirdetett, amely lehetővé tette a rendeleti kormányzást. Ezt követően 2020. április 20-án került elfogadásra egy kormányrendelet, amely lehetővé tette a kormány számára a szerb-bolgár és a szerb-észak-macedón határszakasz mentén fekvő telkek kisajátítását.⁵⁵

Fontos kiemelni, hogy a kerítésről magáról rendkívül kevés információ áll rendelkezésre.⁵⁶ Ennek egyik oka a szerb társadalom migrációval kapcsolatos attitűdje. A szerb lakosság és

⁵⁰ delmagyar.hu

⁵¹ miniszterelnok.hu

⁵² Bővebben lásd: TÁRIK - PÁRDUCZ 2023.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ RADOSALJEVIC - ROBINSON 2015.

⁵⁵ KLIKAKTIV 2021.

⁵⁶ DAWN 2020.

a kormányzat egyaránt igyekszik elkerülni, hogy az országban nagyszámú irreguláris migráns torlódjon fel, mivel ez az ország északi és déli határai mentén élőkön túl a társadalom nagyobb részét is hátrányosan érintené. Emellett Szerbia esetében a migráció a politikai közbeszédben elsősorban a szélsőjobboldali pártok kedvelt (kampány)témájaként jelenik meg. A szerb kormány a 2015-ös válság kezdete óta igyekszik hangsúlyozni a humanitárius szerepvállalását, valamint korábban kategorikusan elzárkózott a határkerítések építésétől. Maga Aleksandar Vučić szerb elnök (akkor még miniszterelnökként) nyilatkozta 2016-ban, hogy Szerbia nem épít kerítést, mivel az „nem európai és nem civilizált megoldás.”⁵⁷

A kerítéssel kapcsolatos sajtómegnyilatkozások közül a legnagyobb visszhangot kapott Šćiprim Arifi, a dél-szerbiai Preševo polgármesteréhez köthető. A Szabad Európának nyilatkozó politikus elmondása szerint a 2020 júniusától épülő kerítés az Európai Unióval kötött megállapodás részeként kerül megépítésre.⁵⁸ Azonban fontos kiemelni, hogy a finanszírozás kérdésére mind az Európai Unió, mind pedig a jelen tanulmány szerzőinek nyilatkozó kutatók is ellentétes állításokat fogalmaztak meg. Ana Pisonero, az Európai Bizottság szóvivője a Szabad Európa kérdésére rámutatott, az Európai Unió 2015 és 2020 között több mint 100 millió euró támogatást nyújtott Szerbiának az irreguláris migráció elleni küzdelemhez. A szóvivő azonban kiemelte, hogy a megállapodások nem tartalmazzák kerítések finanszírozását.⁵⁹

Technikai szempontból jelenleg egy kétsoros kerítésrendszerről beszélhetünk, amelyek között egy 25 méteres, járőrözésre alkalmas területet alakítottak ki. A Klikaktiv civil szervezet értesülései szerint a kerítés kiépítése szakaszosan halad. 2021 júniusáig készült el a Miratovac és Preševo-Tabanovce közötti szakasz, majd ezt követően, kelet felé tovább építve, a következő év közepéig készült el a kerítés Slavujevacig tartó újabb szakasza.⁶⁰

AZ ÉSZAK-MACEDÓN-GÖRÖG HATÁRKERÍTÉS

Észak-Macedónia Szerbiához képest eltérő nézőpontból közelíti meg az irreguláris migráció kérdését. A Görögországból meginduló nagyszámú irreguláris migráns miatt a kormányzat válsághelyzetet hirdetett, amelyet a mai napig folyamatosan fenntart.⁶¹ Észak-Macedónia az irreguláris migráció kérdését elsősorban biztonsági szempontból vizsgálja, ezért a határvédelemben a rendőrség mellett részt vállal a haderő és az észak-macedón titkosszolgálat is.⁶²

⁵⁷ BETA 2016.

⁵⁸ VUCKOVIC 2020.

⁵⁹ RADIO SLOBODNA EVROPA 2020.

⁶⁰ KLIKAKTIV 2022.

⁶¹ DRANGOVSKI 2021.

⁶² Párducz Árpád interjúja egy észak-macedón kutatóval, 2022. szeptember 29.

Az észak-macedón hadsereg 2015. november 29-én kezdte meg a határkerítés kiépítését. Az építkezést támadások nehezítették. A határ túloldalán, Görögországban ragadt irreguláris migránsok kövekkel dobálták az építkezésben és az építkezés biztosításában részvevő katonákat és rendőröket.⁶³ Az észak-macedón belügyminisztérium tájékoztatása szerint az összecsapásokban 20 rendőr sérült meg, civil szervezetek elmondása szerint körülbelül 20 migráns szenvedett sérüléseket.⁶⁴ A kerítést megtekintő újságírók szerint annak megépítéséhez a magyar határkerítés szolgált mintaként.⁶⁵

A kerítés megépítését követően több állam⁶⁶ – Magyarország, Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Szlovákia, Bulgária, Szerbia, Horvátország – ajánlotta fel segítségét az ország déli határának őrzésében.

A kerítés ezt követően Ausztria döntése miatt került újra a hírek középpontjába. Miután az osztrák kormány 2016 februárjában 80 főre korlátozta az ország déli határán beengedett irreguláris migránsok számát, számos nyugat-balkáni állam is szigorított határellenőrzések bevezetéséről határozott. A szorult helyzetre válaszul Észak-Macedónia, hogy elkerülje az irreguláris migránsok feltorlódását, a déli határszakasz lezárása mellett döntött.⁶⁷ A döntés hatására az észak-macedón-görög határ görög oldalán fekvő Idomeni menekülttábor lakói több alkalommal kísérelték meg áttörni a kerítést. A sikertelen próbálkozások ellenére a tábor lakói nem távoztak más országok irányába, inkább a görög munkaerőpiacon próbáltak szerencsét.⁶⁸

Politikai és társadalmi szempontból kijelenthető, hogy a kerítés lakossági támogatottsága jelentős. Elsősorban az ország déli részén élők nyilatkoznak pozitívan a megerősített határvédelemről és az azt támogató országokról.⁶⁹ A nyugat-balkáni útvonal jelenlegi dinamikáit figyelembe véve kijelenthető, hogy Észak-Macedónia jelentősége csökkent, ám a folyamatosan szigorodó határvédelmi intézkedések a nyugat-balkáni útvonal további részein könnyen újra az ország felé terelhetik a migrációs folyamatokat.

A SZLOVÉN-HORVÁT HATÁRKERÍTÉS

A fentebb vizsgált példákhoz hasonlóan Szlovénia migrációs politikáját alapjaiban változtatta meg a 2015-ös menekültválság. A délszláv válságot követően az ország nem szembesült nagyarányú migrációs mozgásokkal. Szlovénia számára az első komoly kihívást 2015 októbere jelentette, mivel a magyar határ lezárását követően Szlovénia vált az egyetlen Ausztria felé vezető útvonallá. A kormány a helyzet kontrollálására egy „humanitárius

⁶³ BBC 2015.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ HALL 2016.

⁶⁶ Uo.

⁶⁷ BBC 2016.

⁶⁸ PAPADIMAS 2016.

⁶⁹ A szerzők interjúja egy észak-macedón NGO munkatársával, 2022. április 23.

folyosó” létrehozása mellett döntött. Ez lehetővé tette az irreguláris migránsok számára, hogy áthaladjanak az országon, miközben az ország befogadóközpontjait is igénybe vehették.⁷⁰ A szlovén kormány adatai szerint összesen 452 686 irreguláris migráns haladt át Szlovénián 2015 és 2016 között.⁷¹ A „humanitárius folyosó” használata érvényes okmányok nélkül is lehetséges volt, ennek következtében kételyek merültek fel a schengeni övezet biztonságával kapcsolatban. Ezért nyilatkozta Miro Cerar miniszterelnök a humanitárius folyosó megnyitását követően, hogy „Szlovénia megvédi a határokat. De nem csak saját határait. Elköteleztük magunkat a Schengen-övezet védelme mellett.”⁷² A nagyszámú irreguláris migráns kezelését és a határok hatékony védelmét azonban megnehezítette, hogy Horvátország visszautasította a területéről Szlovéniába távozó irreguláris migránsok visszafogadását.⁷³

A hatékony határvédelmet támogatta a Védelmi törvény módosítása, amely lehetővé tette a szlovén haderő részvételét a határvédelemben. A módosítást követően a hadsereg alakulatai kezdték meg a kerítéshálózat kiépítését 2015. november 11-én.⁷⁴ A 400 kilométeres kerítéshálózat egészen idén januárig a schengeni övezet délkeleti határaként is szolgált.

Az elemzésünkben vizsgált határkerítések közül kijelenthető, hogy Szlovénia esetében játszott kiemelt szerepet a kerítés életében a napi politika. Míg a kerítés felépítését a schengeni rendszer és az ország határainak védelme indokolta, addig jövőjéről a 2022-es szlovén parlamenti választás döntött. Janez Janša hivatalban lévő kormányfő a szigorú határvédelmi intézkedések érvényben maradása mellett érvelt, míg ellenfele, Robert Golob kampányígéretként hivatkozott a kerítés elbontására.

A végül Golob győzelmét hozó választást követően az új miniszterelnök 2022. június 15-én bejelentette a határkerítés elbontását. Az új kormányfő elmondása szerint a kerítés nem humanitárius megoldás, valamint nem teljesítette a célját, mivel nem rettentette el az illegális határátlépéseket.⁷⁵ A kerítés elbontása azonban nem feltétlenül jelent erőteljes változást a szlovén migrációs politikában. A hatékony bevándorlásmenedzsment jelenleg is Szlovénia egyik külpolitikai prioritása. Ausztria 2015 óta, hat havi felülvizsgálattal ugyan, de fenntartja Szlovéniával szemben a határőrizetét. A jelenlegi horvát-szlovén-olasz, migrációról szóló magas szintű politikai egyeztetés⁷⁶ arra enged következtetni, hogy az ország igyekszik elkerülni a hasonló intézkedéseket.

⁷⁰ BAJT 2019.

⁷¹ Uo.

⁷² VEZEVONIK 2018.

⁷³ LUŠA 2019.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ DUBESSY 2022.

⁷⁶ SCHENGEN VISA INFO 2023.

ÖSSZEGZÉS

Összességében elmondható, hogy az elemzésünk során vizsgált határkerítések mind egy akut problémára kíséreltek meg gyors választ adni. Közülük a balkániak hamar az adott építő ország migrációs politikáját alapvetően meghatározó szerkezetekké váltak. A norvég-orosz és a calais-i kerítés rövidségük miatt nem vethető össze velük. Míg azonban előbbi szimbolikus erejűvé vált, utóbbinak nagyon is fontos gyakorlati haszna volt, ráadásul egy már korábban létező rendszerbe illesztették be. Fontos továbbá kiemelni azt, hogy ezek a falak különböznek a kelet-európaiaktól, valamint a görög-töröktől és a bolgár-töröktől is, a ciprusiról nem is beszélve, ugyanis alapvetően két, egymással partneri viszonyban lévő állam között épültek meg. Akárhogy is, úgy tűnik, a fizikai akadályok létesítése meglehetősen elterjedt kontinensünkön, azaz inkább bevett, mintsem kivételes gyakorlatról van szó.

IRODALOMJEGYZÉK

- AFP (2016): *Everything you need to know about the Calais wall*. The Local, 2016.09.10. Forrás: <https://www.thelocal.fr/20160910/controversial-wall-aims-to-secure-calais-port> (Megtekintve: 2023.03.25.)
- BALLA József – KUI László (2017): *A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár és határőrizetre gyakorolt hatásai*. Hadtudományi Szemle.
- BAJT, Veronika (2019): *The Schengen Border and the Criminalization of Migration in Slovenia*. Südöseuropa 67 (2019), no. 3, pp. 304–327.
- BBC (2015): *Stranded migrants battle police on Greece-Macedonia border*. BBC. 2015. 11.28. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34954127> (Megtekintve: 2023.03.25.)
- BBC (2016): *Migrant crisis: Macedonia border closure strands thousands in Greece*. BBC. 2016.02. 22. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-europe-35629921> (Megtekintve: 2023.03.25.)
- BETA (2016): *Vučić: Nećemo dizati ograde*. beta.rs. 2016.02.12. Forrás: <https://beta.rs/vesti/vesti-drustvo/25087-vucic-necemo-dizati-ograde-postovacemo-svako-zajednicko-resenje> (Megtekintve: 2023.03.29.)
- CHRISTIÁN László (2016): „Rendőri helyzetjelentés a frontvonalról” - *A 2015. évi migrációs helyzet rendőri kezelése*. In: Tálás Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Dialóg Campus Kiadó, Pécs.
- CHRISAFIS, Angélique (2015): *'Fences won't put anyone off': migrants dismiss new Calais security crackdown*. 2015.08.20. Forrás: <https://www.theguardian.com/uk-news/2015/aug/20/fences-wont-put-anyone-off-migrants-dismiss-new-calais-security-crackdown> (Megtekintve: 2023.03.25.)
- DAWN (2016): *Serbia quiet on fence building near border*. dawn.com. 2020.08.23. Forrás: <https://www.dawn.com/news/1575987> (Megtekintve: 2023.03.25.)
- DÉLMAGYAR (2022): *Már 1300 határvadász védi a határt*. delmagyar.hu. 2023.02.21. Forrás: <https://www.delmagyar.hu/helyi-kek-hirek/2023/02/mar-1300-hatarvadasz-vedi-a-hatar> (Megtekintve: 2023.03.24.)
- DOBÓ Géza (2022): *Ki fizeti a kerítést?* Gyorselemzés 2022/2. Migrációkutató Intézet, 2022.01.28. Forrás: https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2022/01/20220128_MKI_GYORSELEMZES_2022_2_dobo_geza_ki_fizeti_a_keritest.pdf (Megtekintve: 2023.03.25.)
- DUBESSY, Frédéric (2022): *Slovenia decides to dismantle the anti-migration barbed wire fence separating it from Croatia*. Econstrum. 2022.07.16. Forrás: https://en.econstrum.info/Slovenia-decides-to-dismantle-the-anti-migration-barbed-wire-fence-separating-it-from-Croatia_a1442.html (Megtekintve: 2023.04.07.)

EDVARSDEN, Astri (2022): *Norway To Strengthen Control on the Border With Russia – And Is Ready to Close It At Short Notice*. High North News, 2022.10.03. Forrás: <https://www.highnorthnews.com/en/norway-strengthen-control-border-russia-and-ready-close-it-short-notice> (Megtekintve: 2023.04.07.)

GALLISON, Maël (2021): *Calais ou l'escalade répressive*. In: *Plein Droit*, 2021/2 (129). pp. 7–10. Forrás: <https://www.cairn.info/revue-plein-droit-2021-2-page-7.htm?contenu=article> (Megtekintve: 2023.03.25.)

GLOBAL SECURITY (é.n.): *Calais Border Fence*. Forrás: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/uk-calais-fence.htm> (Megtekintve: 2023.04.07.)

HAGESÆTHER, Pål Vegard (2022): *Mehl: God kontroll ved Storskog – vil ikke stenge grensen helt*. Aftenposten, 2022.10.02. Forrás: <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/wAORBd/mehl-god-kontroll-ved-storskog-vil-ikke-stenge-grensen-helt> (Megtekintve: 2023.03.25.)

HALL, John (2016): *European refugee crisis: Macedonia builds 10ft-high razor-topped fence along Greek border*. International Business Times. 2016.10.01. Forrás: <https://www.ibtimes.co.uk/european-refugee-crisis-macedonia-builds-10-foot-high-razor-topped-fence-along-greek-border-1537078> (Megtekintve: 2023.04.05.)

HEGVIK, Gunn Kari (2016): *Mener Anundsen overtar utenriksministerens jobb på Storskog*. VG, 2016.09.03. Forrás: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/ejgay/mener-anundsen-overtar-utenriksministerens-jobb-paa-storskog> (Megtekintve: 2023.03.25.)

HÍRADÓ (2022): *Megkezdtek a déli határszakasz kerítésének megerősítését*. hirado.hu. 2022.08.10. Forrás: <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/08/10/megkezdtek-a-deli-hatarszakasz-keritesenek-megerositeset> (Megtekintve: 2023.03.20.)

INFOSTART (2022): *Januártól elbontják a kerítést a magyar–horvát határon*. infostart.hu. 2022.12.16. Forrás: <https://infostart.hu/belfold/2022/12/16/januartol-elbontjak-a-keritest-a-magyar-horvat-hataron> (Megtekintve: 2023.03.25.)

KITANICS Máté - PAP Norbert (2022): *Az irreguláris migráció feltartóztatására épített déli magyar határzár (2015–2021)*. In: ZAGYI Nándor - PAP Norbert (szerk.): *Magyarország és a Balkán*. Balkán Füzetek, Pécs.

KUI László (2017): *A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár továbbfejlődése, avagy a második kerítés mindent megold?* Hadmérnök, XII. évfolyam, 4. szám. pp. 67–75.

KORMÁNY (2022): *A határvadászok átvették a katonák feladatait a déli határon*. 2022. 12. 29. [kormany.hu](https://kormany.hu/hirek/a-hatarvadaszok-atvettek-a-katonak-feladatait-a-deli-hataron).
Forrás: <https://kormany.hu/hirek/a-hatarvadaszok-atvettek-a-katonak-feladatait-a-deli-hataron>
(Megtekintve: 2023.03.25.)

KOVÁCS Dániel (2018): *Nem rés. De építészet-e a déli határkerítés?* Építészfórum, 2018.03.18. Forrás:
<https://epiteszforum.hu/a-deli-hatarkerites-mint-epiteszet-kovacs-daniel> (Megtekintve:
2022.04.17.)

KLIKAKTIV (2021): *Border fence at the Serbian-Macedonian border*. Klikaktiv. Forrás:
https://drive.google.com/file/d/1nhUzUb-wat1g1j3S-tPwYvPS8uUgwqIB/view?fbclid=IwAR2IQOtXhZ8xskiou_u46XWcileJdCHLfnExtlo8LQkr8p_V9gM5nW5OVSUG . (Megtekintve: 2023.03.25.)

KLIKAKTIV (2022): *Fences to be continued: Border fence construction at the Serbian-North Macedonian border*.
Klikaktiv. Forrás: <https://www.borderline-europe.de/sites/default/files/background/Klikaktiv%20report%20-%20Fences%20-%20to%20be%20continued%20Border%20fence%20construction%20at%20the%20Serbian-North%20Macedonia%20border%20June%202022.pdf> . (Megtekintve: 2023.03.25.)

LUŠA, Đana (2019): *Small states and the big European migration crisis: The Open Border Challenge*. In:
JOENSEN, Tómas – TAYLOR, Ian (szerk.): *Small States and the European Migrant Crisis*. pp. 215-
241. Palgrave Macmillan, New York.

JOHNSON, Howard (2016): *Norwegians laugh at new fence on Russian border*. BBC, 2016.10.07. Forrás:
<https://www.bbc.com/news/world-europe-37577547> (Megtekintve: 2023.03.25.)

MARTÍN, María – AYUSO, Silvia – CLEMENTE, Yolanda: *The fences dividing Europe: how the EU uses walls to contain irregular migration*. El País, 2023.04.09. Forrás:
https://english.elpais.com/international/2023-04-08/the-fences-dividing-europe-how-the-eu-uses-walls-to-contain-irregular-migration.html?fbclid=IwAR2R96GEM05z6zXxSpE_9MI9x808l0ntP23aVhkMfnHhSe3cqlaFM_C7rgk0 (Megtekintve: 2023.04.10.)

MINISZTERELNÖK (2016): *Orbán Viktor évértékelő beszéde*. 2016.02.28. [miniszterelnok.hu](https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-evertekelo-beszede/). Forrás:
<https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-evertekelo-beszede/> (Megtekintve:
2023.04.10.)

MODEZ, Olivier (2022): *Murs, barrières, barbelés : les dispositifs anti-migrants en Europe*. LaCroix,
2022.03.01. Forrás: <https://www.la-croix.com/Monde/Murs-barrieres-barbeles-dispositifs-anti-migrants-Europe-2022-03-01-1201202722> (Megtekintve: 2023.03.25.)

NILSEN, Thomas (2022a): *Lowest number of border crossings since Soviet times*. The Barents Observer,
2022.01.05. Forrás: <https://thebarentsobserver.com/en/borders/2022/01/lowest-number-border-crossings-more-30-years> (Megtekintve: 2023.04.11.)

NILSEN, Thomas (2022b): *Storskog is now only land border to Europe open for Russian tourists*. The Barents Observer, 2022.09.29. Forrás: <https://thebarentsobserver.com/en/borders/2022/09/storskog-now-only-land-border-europe-open-russian-tourists> (Megtekintve: 2023.04.11.)

NOVIKOVA, Ksenia – SIDSEL, Vik (2016): *Ukløkt at Norge bygger høyt gjerde mot Russland*. NRK, 2016.09.02. Forrás: https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/_uklokt-at-norge-bygger-hoyt-gjerde-mot-russland-1.13118323 (Megtekintve: 2023.03.25.)

O'GRADY, Siobhán (2016): *Norway to Refugees: If You Came on a Bike, You'll Probably Leave on a Bike*. 2016.01.14. Forrás: <https://foreignpolicy.com/2016/01/14/norway-to-refugees-if-you-came-on-a-bike-youll-probably-leave-on-a-bike/> (Megtekintve: 2023.04.11.)

OLIVIER, Arthur (2023): *Conseil européen: les Vingt-Sept veulent durcir la politique migratoire européenne*. Toute l'Europe, 2023.02.10. Forrás: <https://www.touteurope.eu/l-ue-dans-le-monde/conseil-europeen-les-vingt-sept-veulent-durcir-la-politique-migratoire-europeenne/> (Megtekintve: 2023.03.25.)

ORUC, Nermin – RAZA, Saima – ŠANTIĆ, Danica (2020): *The Western Balkan migration route (2015-2019)*. Prague Process. Forrás: <https://www.pragueprocess.eu/en/migration-observatory/publications/33-reports/289-the-western-balkan-migration-route-2015-2019> . (Megtekintve: 2023.04.05.)

PASCUAL, Julia (2023): *A Calais, la frontière bunker avec l'Angleterre repousse les migrants vers la mer*. Le Monde, 2023.02.03. Forrás: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/02/03/a-calais-la-frontiere-bunker-avec-l-angleterre-repousse-les-migrants-vers-la-mer_6160450_3210.html (Megtekintve: 2023.03.25.)

PAP Norbert – REMÉNYI Péter (2017): *Re-bordering of the Hungarian South: Geopolitics of the Hungarian border fence*. Hungarian Geographical Bulletin, 66 (3), pp. 235-250. Budapest.

PAPADIMAS, Lefertis (2016): *Tired of waiting, Greece's migrants turn to business to survive*. Reuters. 2016.05.10. Forrás: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-greece-idUSKCN0Y118J> . (Megtekintve: 2023.04.08.)

PECQUEUX, Olivier (2021): *Calaisis: comment 70 km de grillages ont poussé passeurs et migrants à prendre la mer*. Le Monde, 2021.11.27. Forrás: <https://www.lavoixdunord.fr/1105730/article/2021-11-27/calaisis-comment-70-km-de-grillages-ont-pousse-passeurs-et-migrants-prendre-la#> (Megtekintve: 2023.03.25.)

PEDERSEN, Ole-Tommy (2016): *Hætta forsvarer utskjelt grensegjerde – Greit å ha mens vi venter på ny stasjon*. iFinnmark, 2016.09.09. Forrás: <https://www.ifinnmark.no/sorvaranger/nyheter/storskog/hatta-forsvarer-utskjelt-grensegjerde-greit-a-ha-mens-vi-venter-pa-ny-stasjon/s/5-81-332272> (Megtekintve: 2023.03.25.)

PEDERSEN, Anniken – SØLHUSVIK, Lilla (2016): *Norsk grensegjerde en «snakkis» i Russland*. NRK, 2016.09.08. Forrás: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/norsk-grensegjerde-er-snakkis--i-russland-1.13125556> (Megtekintve: 2023.03.25.)

RADA Roberta (2022): *Határok, falak és kerítések a migrációról folytatott magyar sajtódiskurzusban 2015-ben*. Magyar Nyelv, 118. szám. pp. 419–425. Forrás: http://real.mtak.hu/155107/1/Rada_MNy_22-4.pdf (Megtekintve: 2023.04.17.)

RADOSLAJEVIC, Zoran – ROBINSON, Matt (2015): *Serbia, Croatia clash diplomatically over migrants*. Christian Science Monitor. Forrás: <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2015/0924/Serbia-Croatia-clash-diplomatically-over-migrants> (Megtekintve: 2023.03.29.)

QUIST, Kristina – NEWTH, Magnus – RAVNDAL, Dennis (2016): *Justisdepartementet om Storskog-gjerdet – Dette er uheldig*. VG, 2016.09.29. Forrás: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/vLm1p/justisdepartementet-om-storskog-gjerdet-dette-er-uheldig> (Megtekintve: 2023.03.25.)

QUIST, Kristina – WALLENUS, Hege – NEWTH, Magnus (2016): *Gjerdet som skal hindre fri passasje på Storskog, er på det minste bygget én centimeter for nærme grensen til Russland, ifølge Statsbygg*. VG, 2016.09.29. Forrás: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/MQgBB/maa-flytte-deler-av-omstridt-gjerde-paa-storskog-en-centimeter> (Megtekintve: 2023.03.25.)

RFI (2016): *Britain to build anti-migrant wall... in Calais*. 2016.09.07. Forrás: <https://www.rfi.fr/en/france/20160907-britain-build-anti-migrant-wall-calais> (Megtekintve: 2023.03.25.)

Schengen Visa Info (2023): *Italy, Slovenia & Croatia Reach Trilateral Agreement to Control Illegal Migration*. Schengen Visa Info. 2023.03.30. Forrás: <https://www.schengenvisa.info.com/news/italy-slovenia-croatia-reach-trilateral-agreement-to-control-illegal-migration/> . (Megtekintve: 2023.04.07.)

STORHAUG, Hege: *Europa bygger gjerder for å temme Putins aggresjon*. HRS, 2023.03.06. Forrás: <https://www.rights.no/2023/03/europa-bygger-gjerder-for-a-temme-putins-aggresjon/> (Megtekintve: 2023.03.25.)

STRØM, Stian – ANDREASSEN, Erik: *Storskog: Her flykter russiske menn fra å bli sendt til krigen*. NRK, 2022.09.26. Forrás: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/flere-russiske-menn-rommer-fra-russland-via-grensa-pa-storskog-i-finnmark-i-norge-1.16117113> (Megtekintve: 2023.03.25.)

SLOBODNA EVROPA (2020): *EU nije odobrila izgradnju žičane ograde na granici Srbije sa Severnom Makedonijom*. slobondaevropa.org, 2020.08.20. Forrás: <https://www.slobodnaevropa.org/a/30794186.html> . (Megtekintve: 2023.03.29.)

TÁRIK Mészár - PÁRDUCZ Árpád (2023): *Migrációs helyzet a csúcstalálkozók után – A déli határszakasz aktualitásai.* Gyorselemzések 2023/6. Migrációkutató Intézet, 2023.02.23. <https://www.migraciokutato.hu/2023/02/23/gyorselemzes-2023-6-migracios-helyzet-a-csucstalalkozok-utan-a-deli-hatarszakasz-aktualitasai/> . (Megtekintve: 2023.03.29.)

VARGA János (2017): *A magyar határrendészeti rendszer működése a tömeges méretű migráció kezelése során.* Határrendészeti Tanulmányok, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, 2016., XIII. évfolyam 3. szám. pp. 94-108.

VARGA Zsolt (2018): *A mozgásakadályozás lehetőségei az illegális migráció megakadályozása érdekében.* Műszaki Katonai Közlöny, XXVIII. évfolyam, 2018. 2. szám, 277–306. Forrás: https://mkk.uni-nke.hu/document/mkk-uni-nke-hu/2018_2_20_Varga%20Zsolt_MKK%20cikk.pdf (Megtekintve: 2023.04.10.)

VEZOVNIK, Andreja (2018): *Securitizing Migration in Slovenia: A Discourse Analysis of the Slovenian Refugee Situation.* Journal of Immigrant and Refugee Studies 16 (1–2). pp. 39–59.

VISAHOUSE (2012): *Visa-free zone between Norway and Russia.* 2012.06.05. Forrás: <https://www.visahouse.com/en/news/read/visa-free-zone-between-norway-and-russia/> (Megtekintve: 2023.04.11.)

VUČKOVIĆ, Branko (2020): *Srbija diže žičanu ogradu na granici sa Severnom Makedonijom.* slobodnaevropa.org, 2020.08.18. Forrás: <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-dize-zicanu-ogradu-na-granici-sa-severnom-makedonijom/30789825.html> (Megtekintve: 2023. 03. 29.)

HORIZONT ELEMZÉSEK

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Györgyi Dominika Zita

Lektorálta: Dr. Pénzváltó Nikolett

Borítókép: shutterstock.com

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155.

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik,
és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Szerzők, 2023

© Migrációkutató Intézet, 2023

ISSN 2677-1780